

WERKBLAD

TE ZIJN

Joke van Leeuwen (Den Haag, 1952) is een veelzijdige Nederlandse auteur, dichter, illustrator en performer die in Antwerpen woont. Ze combineert schrijven, tekenen en optreden (voordracht, cabaret). Ze ontving prestigieuze prijzen zoals de Constantijn Huygens-prijs en de Theo Thijssenprijs. In een interview heeft Joke eerder aangegeven zich zowel tot mannen als vrouwen aangetrokken te kunnen voelen. Het thema van het gedicht 'TE ZIJN' is bondgenootschap.

TE ZIJN

TE ZIJN ZOALS WE ZIJN MET ONZE HERSENS BOVEN, ONZE NAVEL MIDDENIN
MET ONS EIGEN LEVEN, ONS GEGEVEN EIGEN LEVEN DAT BEGON BIJ HET BEGIN
TOEN WE LOSGELATEN KONDEN ADEMEN EN PRATEN EN ONTDEKKEN HOE DE
LIEFDE ALTIJD WEER ONTSTAAT ALS DIE ONTSTAAT EN DAT DIE GLOEIEN KAN EN
GROEIEN TOT ZO GROOT ALS GROOT IS, NIEMAND, NIEMAND KRIJGT ONS KLEIN

TE ZIJN

TE ZIJN

TE LATEN ZIJN

WIJ BONDGENOTEN DIE GENIETEN VAN DE BAND DIE BINDT, VAN WAT VERSTAND
WEET VAN VERSTAAN, VAN WAT BESEFFEN HIER VANBINNEN ZEGGEN WIL, VAN DAT
WIJ MENSEN ONS PLEZIER OP MEER MANIEREN VIEREN EN DAT DOEN OOK HEEL
VEEL DIEREN EN DIE MAKEN GEEN PROBLEEM VAN HOE BIJ HEN DE EEN EN HOE
DE ANDER, NOEM ALLEEN AL OLIFANT EN KOE EN MEEUW EN WALVIS EN DOLFIJN

TE ZIJN

TE ZIJN

TE LATEN ZIJN

TE ZIJN ZOALS WE ZIJN, TE LEVEN MET WIE NAAST ONS LEEFT, IN HUIS DICHTBIJ
OF DRIEHOOG ACHTER VIERHOOG VOOR, WIJ ALS VERBONDEN BURGERS, NIET DE
BURGERS MET WAT VLEES EN KAAS EN BLAADJE SLA EN PLAK TOMAAT, MAAR ALS
AANWEZIGEN DIE VRAGEN HOE HET GAAT EN OF HET GAAT EN ZEGGEN WEES HIER
WIE JE BENT, EEN DIE GEKEND IS, THUIS IN EIGEN TIKKER, EIGEN BRUISEND BREIN

TE ZIJN

TE ZIJN

TE LATEN ZIJN

JvL

VOORDRACHT

- Een gedicht klinkt vaak mooier als je het langzaam voorleest! Oefen de voordracht. Lees het gedicht langzaam en hardop op meerdere manieren voor: vrolijk, eng, verdrietig, serieus. Wat past het best bij dit gedicht?

Biografie Joke van Leeuwen

Joke van Leeuwen (1952) werd geboren in Den Haag. Ze woonde onder meer in Amsterdam, Brussel, Antwerpen, Amersfoort en Maastricht. Momenteel woont ze in het centrum van Antwerpen. Na het Koninklijk Atheneum Etterbeek (Brussel) studeerde ze Grafische Kunsten aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen en het Hoger Sint Lucas Instituut in Brussel. Aan de VUB, eveneens in Brussel, studeerde ze Nieuwste Geschiedenis.

In 1978 publiceerde ze haar eerste kinderboek en won ze met haar eerste cabaretprogramma alle prijzen op het Camedettenfestival, waarna ze zes jaar in het officiële circuit rondtoerde. Daarna trad ze vele jaren samen met pianiste Caroline Deutman op tijdens conferenties en studiedagen, om de inhoud van die bijeenkomsten op humoristische wijze van een andere kant te bekijken.

Ze schreef en tekende tientallen kinderboeken, die veelvuldig werden vertaald en bekroond. In de jaren negentig kwamen haar eerste dichtbundel (C.Buddingh'prijs) en roman voor volwassenen uit. Voor de roman 'Feest van het begin' kreeg ze de AKO Literatuurprijs.

Joke van Leeuwen stelde haar werk tentoon, onder meer in Museum M in Leuven. Ze schreef ook meermaals voor theater. In 2000 ontving ze de Theo Thijssenprijs voor haar kinderboekenoeuvre. In 2010 de Gouden Ganzenvaar voor haar bijdrage aan het geschreven woord, in 2012 de Constantijn Huygensprijs voor haar hele oeuvre en in 2013 de Duitse James Krüss Preis voor haar kinderboekenoeuvre. Ze kreeg onder meer de Gedichtendagprijs, vele Griffels en Penselen, stond op de shortlist van de VSB-poëzieprijs en werd en wordt genomineerd voor de Astrid Lindgren Memorial Award.

Haar werk is veelvuldig vertaald. Vertalingen onder meer in het: Engels, Frans, Duits, Spaans, Catalaans, Italiaans, Sloveens, Litouws, Russisch, Deens, Zweeds, Turks, Japans, Papiamentu, Pools, Vietnamees, Hebreeuws, Georgisch, Chinees, Koreaans, Armeens, Taiwanees, Azerbeidzjaans.

OPDRACHT ANALYSE

- Waar gaat dit gedicht over? Vat dit samen in één of twee zinnen.

1. Wat zou er bedoeld worden met "te zijn, te zijn, te laten zijn"? Waarom zou dit steeds herhaald worden?
2. Noem een voorbeeld van waar je elkaar zou kunnen laten zijn in jouw eigen leven of omgeving. Hoe zou je dit kunnen doen?
3. In strofe drie gebruikt Joke een aantal dieren als voorbeelden. Zoek op wat deze dieren met Paarse Vrijdag te maken hebben. Zijn er nog andere dieren die aan dit rijtje toegevoegd hadden kunnen worden?
4. In strofe drie gaat het over "bondgenoten" en in strofe vijf over burgers die elkaar steunen. Waarom zou het hier over gaan tijdens Paarse Vrijdag? Hoe zouden wij als klas goede bondgenoten voor elkaar kunnen zijn?
5. Wat leer je uit dit gedicht over diversiteit?
6. Welke afspraken zouden we als klas of school kunnen maken om elkaar de ruimte te geven te zijn wie we echt zijn?

OPDRACHT STIJLFIGUREN

Joke van Leeuwen past verschillende stijlfiguren toe in het gedicht. Stijlfiguren zijn bewuste afwijkingen van het gebruikelijke taalgebruik om een tekst levendiger, grappiger of overtuigender te maken.

- Welke van onderstaande stijlfiguren gebruikt Joke van Leeuwen in dit gedicht? Wat is het effect van het gebruik van elk stijlfiguur voor het gedicht. Wat zou er gebeuren als dit stijlfiguur niet was gebruikt?

- **Antithese:** Het dicht bij elkaar plaatsen van twee tegengestelde begrippen (bijv. 'Zwart op wit').
- **Climax:** Een opsomming waarbij de onderdelen steeds sterker worden.
- **Enumeratie:** Een opsomming.
- **Eufemisme:** Een verzachtende uitdrukking (bijv. 'heen gaan' in plaats van 'sterven').
- **Hyperbool:** Een sterke overdrijving (bijv. 'Ik heb je al honderd keer gezegd').
- **Ironie:** Vriendelijke spot, waarbij je het tegenovergestelde zegt van wat je bedoelt.
- **Litotes:** Het ontkennen van het tegendeel om iets te benadrukken (bijv. 'Dat is niet mis').
- **Paradox:** Een schijnbare tegenstrijdigheid (bijv. 'Druk met niets').
- **Pleonasme:** Een eigenschap die al in het zelfstandig naamwoord besloten ligt, nog eens benadrukken (bijv. 'Witte sneeuw').
- **Herhaling:** Woorden of zinsdelen bewust herhalen.
- **Retorische vraag:** Een vraag die eigenlijk een stelling is; je verwacht geen antwoord.
- **Tautologie:** Twee keer hetzelfde zeggen met synoniemen (bijv. 'Gratis en voor niets'). Understatement: iets op een zwakkere manier uitdrukken om het juist te benadrukken (bijv. 'Dat is een aardig huisje' over een kasteel).

OPDRACHT SCHRIJVEN

- Schrijf zelf een gedicht met de titel 'TE ZIJN'. Maak in het gedicht duidelijk wat het voor jou betekent om te zijn en te laten zijn.